

संचालक (मुंबई) यांचे संचालक (रुग्णालय),
आरोग्य सेवा आणि संचालक (पुणे), यांचे संचालक
(प्राथमिक), आरोग्य सेवा असे संबोधनेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-२०२५/ई ऑफिस क्रमांक -१३९१४०० /आस्थापना
गो.ते.रुग्णालय आवार, संकुल इमारत, १० वा मजला,
ए-विंग, नवीन मंत्रालय, मुंबई - ४०० ००९
दिनांक :- १९ डिसेंबर, २०२५

वाचा :- १) विभागाचा शासन निर्णय क्र. संकीर्ण २०१६/प्र.क्र.१११/आरोग्य-३, दिनांक ०६
मार्च, २०१९ व दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०२४
२) आरोग्य सेवा आयुक्तालय यांचे पत्र क्र. आसेआ/कक्ष-१/टे-
२/संचालक/कामकाज/जा.क्र.५२२८/२४, दिनांक २७.०९.२०२४

प्रस्तावना :-

सार्वजनिक आरोग्य विभागांतर्गत काही कार्यक्रम प्रमुखांची कार्यालये ही मुंबईत
आणि काही कार्यालये पुण्यात स्थित आहेत. सार्वजनिक आरोग्य विभागात संचालक-१,
आरोग्य सेवा, (मुंबई) आणि संचालक २, आरोग्य सेवा, (पुणे) अशी दोन संचालक दर्जाची
पदे आहेत.

२. सार्वजनिक आरोग्य विभागात आरोग्य संस्थांचे दोन प्रकार आहेत “प्राथमिक ”
आणि “रुग्णालय”. प्राथमिक आरोग्य संस्थांमध्ये उपकेंद्रे आणि प्राथमिक आरोग्य केंद्रे
(आयुष्मान आरोग्य मंदिरे) यांचा समावेश होतो आणि या संस्था जनतेला प्राथमिक आरोग्य
सेवा पुरवतात. रुग्णालयामध्ये ग्रामीण रुग्णालये, उपजिल्हा रुग्णालये, जिल्हा पातळीची
रुग्णालये आणि संदर्भ सेवा रुग्णालये यांचा समावेश होतो आणि या संस्था नागरिकांना
उपचारात्मक आरोग्य सेवा पुरवितात.

३. सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या संपूर्ण आरोग्य सेवा या मुख्यत्वे दोन प्रकारच्या
आरोग्य संस्था (प्राथमिक आरोग्य सेवा आणि रुग्णालय) या संस्थांमार्फत पुरविल्या जातात.
त्यामुळे सार्वजनिक आरोग्य विभागाचे संचालनालय या दोन प्रकारच्या (प्राथमिक आणि
रुग्णालय) सेवा पुरविण्यासाठी जबाबदार असणे आवश्यक आहे. संचालक दर्जाच्या पदांचे
नाव हे मुंबई / पुणे असे भौगोलिक स्वरूपाऐवजी ते कार्यात्मक (म्हणजे प्राथमिक आणि
रुग्णालय) असणे आवश्यक आहे, जेणेकरून प्राथमिक आणि रुग्णालय पातळीच्या आरोग्य

संस्थांद्वारे जनतेच्या अंतिम घटकापर्यंत आरोग्य सेवांच्या वास्तविक सेवा पुरविण्याकडे लक्ष केंद्रित होईल. त्यामुळे, संचालक (१), आरोग्य सेवा, मुंबई आणि संचालक (२) आरोग्य सेवा, पुणे या दोन पदांना या पुढे अनुक्रमे संचालक (रुग्णालय) आणि संचालक (प्राथमिक) म्हणून संबोधण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते.

शासन निर्णय :-

१. संचालक (१) मुंबई हे पद संचालक (रुग्णालय) म्हणून आणि संचालक (२), पुणे हे पद संचालक (प्राथमिक) म्हणून यापुढे संबोधण्यात येईल

२. संचालक (प्राथमिक) हे (आयुष्मान आरोग्य मंदिरे-उपकेंद्रे आणि प्राथमिक आरोग्य केंद्रे याद्वारे (सर्व बारा प्रकारच्या सेवा पॅकेजेस) पुरविण्यासाठी एकंदरीत जबाबदार असतील. त्यांनी प्रामुख्याने आयुष्मान आरोग्य मंदिरे, उपकेंद्रे आणि प्राथमिक आरोग्य केंद्रे या संस्थांकडे लक्ष देणे अपेक्षित राहिल. तसेच सदरील संस्थात खालीलप्रमाणे पुर्तता करून घेण्याची जबाबदारी त्यांचेवर असेल.

(१) आवश्यक आणि कुशल मनुष्यबळ यांची उपलब्धता

(२) आवश्यक औषधे आणि उपकरणांची उपलब्धता

(३) आवश्यक निदान सेवांची उपलब्धता

३. संचालक (रुग्णालय) हे सर्व रुग्णालयांमध्ये आवश्यक सर्व आरोग्य सेवा (सहाय्यक सेवांसह) पुरविण्यासाठी एकंदरीत जबाबदार असतील. तसेच सदरील संस्थात खालीलप्रमाणे पुर्तता करून घेण्याची जबाबदारी त्यांचेवर असेल.

(१) आवश्यक आणि कुशल HIR ची उपलब्धता

(२) आवश्यक औषधे आणि उपकरणांची उपलब्धता

(३) या संस्थांमध्ये आवश्यक निदान सेवांची उपलब्धता

४. संचालक (प्राथमिक) यांच्या संनियंत्रणाखाली पुणे स्थित सर्व कार्यक्रम प्रमुख कामकाज करतील. तसेच पुणे स्थित सर्व कार्यक्रम प्रमुख त्यांचे कामकाजाबाबत संचालक प्राथमिक यांना Reporting करतील. याशिवाय Planning Development Evaluation (P.D.E.) विभाग देखील संचालक (प्राथमिक) यांच्या अधीनस्त कामकाज करेल.

५. संचालक (रुग्णालय) यांच्या संनियंत्रणाखाली मुंबई स्थित सर्व कार्यक्रम प्रमुख कामकाज करतील. तसेच मुंबई स्थित सर्व कार्यक्रम प्रमुख त्यांचे कामकाजाबाबत संचालक रुग्णालय यांना Reporting करतील.

६. संचालक (प्राथमिक), आरोग्य सेवा आणि संचालक (रुग्णालय), आरोग्य सेवा त्यांच्या कार्यालये / संस्थांशी संबंधित राष्ट्रीय आरोग्य अभियान (NHM) च्या कामकाजाची देखरेख करतील.

७. जिल्हा आरोग्य अधिकारी आणि त्यांचे अधीनस्त अधिकारी / कर्मचारी परिमंडळ उपसंचालकांद्वारे संचालक (प्राथमिक) यांच्या अधीनस्त कामकाज करतील.

८. जिल्हा शल्य चिकित्सक आणि त्यांचे अधीनस्त अधिकारी / कर्मचारी परिमंडळ उपसंचालकांद्वारे संचालक (रुग्णालय) यांच्या अधीनस्त कामकाज करतील.

९. संचालक (प्राथमिक), आरोग्य सेवा आणि संचालक (रुग्णालय), आरोग्य सेवा हे दोघेही आयुक्त, आरोग्य, सेवा तथा संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, महाराष्ट्र यांच्या एकूण देखरेखीखाली कामकाज करतील.

१०. संचालक (प्राथमिक), आरोग्य सेवा आणि संचालक (रुग्णालय), आरोग्य सेवा यांच्या कामकाजाचे संपूर्ण विभाजन परिशिष्ट “अ” मध्ये नमूद असून ते सोबत जोडले आहे.

११. या पूर्वीचे संबंधित शासकीय निर्णय या शासन निर्णयान्वये अधिक्रमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२५१२१९१८१२०६१४१७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(दी. नि. केंद्रे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई

२. मा. मुख्यमंत्री महोदयांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई

३. मा. मंत्री (आरोग्य) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई

४. मा. राज्यमंत्री, (आरोग्य), महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई

५. सचिव, वैद्यकीय शिक्षण व औषधे द्रव्ये विभाग, मंत्रालय, मुंबई

६. आयुक्त, आरोग्य सेवा तथा अभियान संचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय, मुंबई
७. आयुक्त, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन संचालनालय, मुंबई
८. आयुक्त, राज्य कामगार विमा योजना, वरली, मुंबई
९. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र वैद्यकीय वस्तुखरेदी प्राधिकरण, मुंबई
१०. संचालक, राज्य आरोग्य हमी सोसायटी, मुंबई
११. प्रकल्प संचालक, राज्य एड्स नियंत्रण संस्था, मुंबई
१२. संचालक १ व २, आरोग्य सेवा , आरोग्य सेवा संचालनालय, मुंबई /पुणे
१३. सर्व सहसंचालक, आरोग्य सेवा मुंबई / पुणे
१४. सर्व उप संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई मंडळ, ठाणे
१५. सर्व सहसचिव/उपसचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१६. निवड नस्ती/आस्थापना

परिशिष्ट - अ

रुग्णालये (यापूर्वीचे संचालक-१)	प्राथमिक (यापूर्वीचे संचालक-२)
१. अतिरिक्त संचालक मानसिक आरोग्य संबंधित कामकाज	१. अति. संचालक (कुटुंब कल्याण) संबंधित कामकाज
२. सहसंचालक रुग्णालये संबंधित कामकाज	२. सहसंचालक प्रा. आ. केंद्र संबंधित कामकाज
३. सहसंचालक (असंसर्गजन्य रोग) संबंधित कामकाज	३. सहसंचालक टीबी / लेप्टेसी संबंधित कामकाज
४. उपसंचालक आयुष्य संबंधित कामकाज	४. सहसंचालक NVBDCP संबंधित कामकाज
५. वरील अतिरिक्त संचालक / सर्व सहसंचालक / उपसंचालक स्तरावर लागणारी औषधे / यंत्रसामग्री व इतर साहित्य सामग्री खरेदीबाबतचे सर्व कामकाज	५. उपसंचालक जन्म मृत्यू संबंधित कामकाज
६. वरील सर्व ठिकाणी लागणाऱ्या कंत्राटी सेवा पुरविण्यासंबंधीचे कामकाज	६. संसर्गजन्य रोग संबंधित कामकाज
७. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित NHM बाबीसाठी सहसंचालक NHM संचालक (रुग्णालये) यांना रिपोर्ट करतील व त्यांचे मार्गदर्शनाखाली कामकाज करतील	७. उपसंचालक IEC संबंधित कामकाज
८. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित खरेदीबाबत सहसंचालक खरेदी कक्ष संचालक (रुग्णालये) यांना रिपोर्ट करतील व त्यांचे मार्फत कामकाज करतील	८. उपसंचालक सार्वजनिक आरोग्य प्रयोगशाळा संबंधित कामकाज
९. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित नियोजन / वित्त / लेखापरीक्षण व अर्थसंकल्प (योजनांतर्गत व योजनांतर्गत)	९. उपसंचालक परिवहन संबंधित कामकाज
१०. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित सर्व आस्थापना विषयक बाबी सहसंचालक (आस्थापना) संचालक (रुग्णालये) यांना रिपोर्ट करतील व त्यांचे मार्फत कामकाज करतील	१०. उपसंचालक नर्सिंग संबंधित कामकाज
११. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित NHM च्या सर्व आर्थिक बाबी बाबत संचालक (वित्त) संचालक (रुग्णालये) सोबत समन्वयाने कामकाज करतील	११. वरील अतिरिक्त संचालक / सर्व सहसंचालक / उपसंचालक स्तरावर लागणारी औषधे / यंत्रसामग्री व इतर साहित्य सामग्री खरेदीबाबतचे सर्व कामकाज
१२. वरील सर्व बाबतीत शासन स्तरावरील प्रकरणे व विधिमंडळ / अधिवेशन कामकाज	१२. वरील सर्व ठिकाणी लागणाऱ्या कंत्राटी सेवा पुरविण्यासंबंधीचे कामकाज
१३. आयुक्त यांनी वेळोवेळी निर्देश केलेले कामकाज	१३. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित NHM बाबीसाठी सहसंचालक NHM / संचालक (प्राथमिक) यांना रिपोर्ट करतील व त्यांचे मार्गदर्शनाखाली कामकाज करतील
१४. वरील सर्व विभागाशी संबंधित अधिकारी व कर्मचारी यांचे सनियंत्रण अधिकारी संचालक (रुग्णालये) असतील	१४. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित खरेदीबाबत सहसंचालक खरेदी कक्ष संचालक (प्राथमिक) यांना रिपोर्ट करतील व त्यांचे मार्गदर्शनाखाली कामकाज करतील

	१५. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित नियोजन / वित्त / लेखापरीक्षण व अर्थसंकल्प (योजनांतर्गत व योजनांतर्गत)
	१६. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित सर्व आस्थापना विषयक बाबी सहसंचालक (आस्थापना) संचालक (प्राथमिक) यांना रिपोर्ट करतील व त्यांचे मार्गदर्शनाखाली कामकाज करतील.
	१७. वरील सर्व विभाग प्रमुखांशी संबंधित NHM च्या सर्व आर्थिक बाबी बाबत संचालक (वित्त) संचालक (प्राथमिक) सोबत समन्वयाने कामकाज करतील
	१८. वरील सर्व बाबतीत शासन स्तरावरील प्रकरणे व विधिमंडळ / अधिवेशन कामकाज
	१९. आयुक्त यांनी वेळोवेळी निर्देश केलेले कामकाज
	२०. वरील सर्व विभागाशी संबंधित अधिकारी व कर्मचारी यांचे सनियंत्रण अधिकारी संचालक (प्राथमिक) असतील

टीप:-

१. आयुक्त, नागरी हे पद भरेपर्यंत संचालक नागरी हे आयुक्त आरोग्य सेवा, मुंबई यांना थेट रिपोर्ट करतील.
२. संचालक (PHI) हे आयुक्त आरोग्य सेवा, मुंबई यांना थेट रिपोर्ट करतील.
३. संचालक नागरी/ संचालक (PHI) यांचे संबंधीचे सर्व वित्तीय/NHM / १५th Finance व केंद्राचे इतर विशेष कार्यक्रम व येऊ घातलेल्या सर्व योजना संबंधीचे सहसंचालक व संचालक (वित्त) परस्पर समन्वयाने कामकाज करतील.